

La cebera, característiques constructives i evolució

La cebera és una construcció pròpia de l'agricultura de l'Horta, en especial de l'Horta Sud. Aquests xicotets magatzems començaren a difondre's a finals del segle XIX gràcies a l'apogeu en la producció del cultiu de ceba. Èxit provocat pel fet que la producció havia deixat d'anar dirigida a l'àmbit del autoconsum local i al comarcal per a centrar-se en mercats més grans, a causa de les millores socioeconòmiques que s'havien produït en la segona meitat del XIX. Això, unit a la caiguda en el conreu de productes tradicionals destinats al comerç, com la morera per a l'obtenció de seda, provocà que s'obriera pas a nous cultius com el de la ceba. Durant les primeres dècades del segle XX i coincidint amb l'apogeu de la producció d'aquest article, la cebera es difongué de manera ràpida per gran part de l'horta que envolta València.

D'aquesta manera, la cebera va sorgir com un element arquitectònic propi de l'horta, que tenia com a finalitat emmagatzemar les produccions de ceba dels camps fins que l'agricultor trobara un comprador adequat que s'ajustara a les seues pretensions econòmiques, i evitar així que el producte es fera malbé.

La caiguda del cultiu de la ceba en les últimes dècades del segle XX ha provocat que moltes d'aquestes construccions estiguen actualment en desús o que fins i tot s'enderroquen per culpa de la manca de manteniment, ja que es tracta d'elements lligats estretament a un únic tipus de conreu. Així, s'està perdent una part del patrimoni tradicional de l'horta valenciana i, en especial, de l'Horta Sud; unes construccions que han format part de les tradicions agrícoles locals i de la identitat de la nostra horta com a element patrimonial tan característic de la comarca.

Com diu Adrià Besó en el seu llibre *Les Ceberes*, aquestes solien construir-se en els marges de les parcel·les, orientades cap a una direcció determinada, el seu eix longitudinal havia de seguir la direcció Nord-Sud. L'objectiu era aprofitar els efectes dels vents de llevant i ponent, que són els predominants en la zona de l'Horta.

Es tracta de construccions modestes, fonamentalment de fusta, amb mesures longitudinals variables, però no massa grans. La seua morfologia, amb el sostre inclinat i la base estreta i rectangular, indica que aquests magatzems estaven inspirats en la barraca valenciana. Les bases rectangulars tenien una amplària molt reduïda, no solien superar el metre, a diferència de la longitud, que sí era molt variable i depenia de la quantitat que s'hi desitjara emmagatzemar.

L'estructura principal de la cebera estava formada per pilars de fusta o travesses verticals que sostenien el pes de l'estructura, amb un metre de separació entre ells, que es clavaven en terra, els quals aconseguien bona estabilitat en cobrir-se els peus de les travesses amb ciment o pedres. Els espais entre els pilars reben el nom de trams i es cobrien o bé amb canyes en posició horitzontal, clavades o lligades als pilars amb uns pocs centímetres de separació entre les dues, o bé amb taulers xicotets o llistons de fusta clavats també i amb una separació similar. Sobre aquesta estructura es recolzava la coberta, formada per una teulada de dues vessants que seguia el patró constructiu de la barraca.

En funció del tipus de paret que s'usarà en la construcció de la cebera, aquesta podia tenir el terra de fusta o no. Si les parets de fusta, tenia un sòl elevat d'aquest material o

de canyes, que permetien aïllar de la humitat allò emmagatzemat. En cas de parets de canya, aquest tipus de ceberes no tenien cap sòl.

Els accessos a aquestes construccions depenien de la longitud que tinguera la cebera. Si la mida era gran, l'accés es feia a través d'una o dues portes situades en la part central dels llenços laterals i en els extrems; mentre que si la seua mida era reduïda, les portes o accessos se situaven quasi exclusivament en els extrems.

Totes aquestes característiques estructurals i morfològiques patiren una evolució durant els últims anys del segle XIX i les primeres dècades del XX, que feren que la construcció de la cebera passara d'una forma més tradicional a una altra més industrial, amb mides estandarditzades.

Les primeres ceberes tenien els sostres de palla, tret típic de la barraca, i les parets de canya, amb mides més diferenciades entre elles, a causa fonamentalment de les distintes formes i mesures dels pilars, que solien ser de xop. Amb el pas del anys, el procés de construcció començà a estandarditzar-se, ja que amb l'entrada del segle XX la fusta dels pilars passà a ser de fusta escairada que procedia de les travesses de la via del tren que eren substituïdes. Aquestes travesses se serraven per la meitat, generalment, per poder usar-les, i aquesta fusta destacava per la resistència i la durabilitat.

Les canyes dels trams també se substituïren per quatre llistons de fusta, i els sostres de palla, per cobertes de teula alacantina de quatre o cinc fileres per costat, amb la seua corresponent crestallera de teula àrab o teula en angle.

L'Horta de Xirivella i la cebera

Els cultius característics de l'horta de Xirivella han seguit el mateix patró que la gran majoria de les hortes pròximes a València: les creïlles, els melons, els encisams, les carlotes i les cebes, entre d'altres. És una horta de caràcter intensiu, amb rotacions de fins a quatre cultius diferents en un camp al llarg de l'any. Són cultius de cicle curt, i la superfície que se'ls dedica cada any varia en funció de les exigències del mercat, per tant, la producció de l'horta és més variable que la dels fruitals.

L'horta de Xirivella, igualment que altres hortes de l'àrea metropolitana de València, es troba en una constant regressió per culpa, sobretot, de la gran expansió urbanística de les últimes dècades del XX, i també per la substitució dels cultius tradicionals per altres més còmodes a l'hora de treballar el camp, com el taronger, que va tenir un auge espectacular durant el segle passat. Les hortalisses han perdut terreny malgrat la menor productivitat dels cítrics en comparació amb els productes de l'horta, però això, unit al fet que cada vegada hi ha menys agricultors que es dediquen al camp a temps complet, n'afavoreix el procés de regressió.

Un dels cultius principals d'aquesta horta és la ceba, i l'Horta Sud ha n'ha estat un dels punts de producció principals. La ceba va començar el seu auge a finals del segle XIX, ja en temps de la Primera Guerra Mundial havia aconseguit els nivells de producció del segle XX. La major part d'aquest cultiu es dedicava a l'exportació a països com França o Alemanya. El gran volum que es produïa obligava els agricultors a crear edificis d'emmagatzematge, fet que va motivar la construcció de les ceberes.

Malgrat el gran auge i expansió de la ceba per les hortes valencianes, la seua venda no era del tot rendible, ja que el seu valor en el mercat mai no seguia uns patrons fixos en els preus; a això es va sumar que alguns agricultors valencians van dur part del producte a altres zones properes com Saragossa per a comercialitzar-lo.. Açò va provocar un ràpid desencant per part de la resta d'agricultors valencians en relació amb aquest producte i la ceba quedà relegada a un segon pla en les nostres hortes.

Les restes de ceberes que queden de l'època daurada d'aquest cultiu són una important mostra de les tendències i tradicions que s'han seguit en la nostra horta durant el segle passat i que formen part del nostre patrimoni etnològic i cultural, i de la identitat de Xirivella.

El primer que es va fer fou una recatalogació de les ceberes de la nostra horta per tal de revisar-ne l'estat, ja des que Adrià Besó Ros, al llibre *Les Ceberes*, en catalogara algunes, no s'havia actualitzat la situació d'aquestes. A continuació, s'exposen les fitxes de les ceberes que apareixen en la ruta:

La ruta

En la nostra horta encara resta un xicotet número de ceberes en un estat de conservació que varia en funció de cadascuna; algunes d'elles tenen un gran risc d'ensorrament, l'abandó actual és preocupant, així doncs, a través de la creació d'aquesta ruta es pretén conscienciar la gent del valor etnològic i cultural que tenen aquestes construccions tan lligades a l'horta valenciana i que molts desconeixen o tenen oblidades. A més de mostrar el valor d'aquests elements, també es vol ensenyar, a través del recorregut, una visió de conjunt de l'horta de Xirivella com a element viu, canviant i encara important per al municipi.

La ruta la componen nou ceberes: sis pertanyen al nostre municipi, Xirivella, i tres corresponen al terme municipal de València, que per la proximitat a la nostra horta s'han inclòs en la ruta per tal de facilitar eixa visió de conjunt ja esmentada.

A continuació, us deixem l'enllaç a la pàgina, on podeu trobar totes les indicacions necessàries per a completar aquesta ruta:

www.wikiloc.com «Ruta de les Ceberes de l'horta de Xirivella»

Bibliografia

BESÓ Ros, Adrià: *Les Ceberes*, Museu Comarcal de L'Horta Sud, 2008.

COURTO, Roland: *Camp i Ciutat a les hortes Valencianes*, Edicions Alfons el Magnànim, Institut d'Estudis i Investigació, 1992.

PIQUERAS HABA, Juan: *El espacio valenciano, una síntesis geográfica*, Editorial Gules, 1999.

Adrián Cañada Bastida (licenciat en Història i Màster de Patrimoni Cultural).